

## LUISA DÜSS PSİKANALİTİK ÖYKÜ TESTİ

Düss Öykü Testi, çocukların kompleks ve sorunlarını çözümlenmek için hazırlanmış tekniklerin en geliştirilmişlerinden biridir. Bu teste yararlanılan öyküler daha çok onların anlayabilecekleri ve ilgi duyabilecekleri biçimde yapılandırılmıştır. Düss bunu yaparken, deneklerin komplekslerine karşılık olan yanıtlarını göz önünde tutuyor ve şu varsayıma dayanıyordu:

«Eğer denek, öykülerden birine takılır, anlamlı içerik taşıyan veya sembolik değeri olan yanıtlar verirse veya yanıt vermekten kaçınırsa, bu, o öykü ve ya öykü kahramanının, denekte bulunan kompleksi uyandıracak bir çağrışım oluşturduğu anlamına gelecekti.» Buna göre her öykü veya öyküdeki kahramanlar bir veya birkaç kompleksle ilgilidir. Deneyim sırasında, bazı komplekslerin karşılığı olan soruların üstünde durmak ve alınan yanıtların anlamlı oluşlarına göre daha derinleştirerek sorular sormak gerekir. Bunun içindir ki, bu öykülerin, bilinçaltı simgelerini ve psikanalitik soru sorma tekniğini iyi bilen bir uygulayıcı tarafından kullanılması daha doğru ve yerinde **olur**.

Luisa Düss, aile ve okuldan gelen öğelerin etkisini azaltmak için, öykülerden üçünün konusunu hayvanlardan seçmiştir. Test uygulanırken denek kendi kendini kolayca öykü kahramanının yerine koyması gerekir. Bunun için öyküler sıralanırken, en az suçluluk duygusu uyandırabilecek komplekslerden başlanması yeğ tutulmuştur.

Öyküler özellikle çocuklar için hazırlanmış olmakla birlikte yetişkinlere de bir düş gücü testi olarak uygulanabilir. Kültürlü yetişkinlerin yanıtları genellikle zeki ve mantıklıdır. Kültürel düzeyi düşük, zihni yetenekleri fazla olmayan yetişkinlerinse verdikleri yanıtlar sembolik ve spontane'dir.

Öyküler aşağıda kendi normal dizimleri içinde aktarılmıştır:

### I

#### KUŞ ÖYKÜSÜ

**(Çocuğun ana babadan birine olan bağlılığını veya geleceğini görme biçimini açığa çıkarmak için)**

Bir ormanda çam ağacındaki yuvalarında yaşayan baba, anne ve yavru kuş yuvalarında uyuyorlarmış. Derken gece, sert, ama çok sert bir rüzgâr çıkmış. Rüzgâr ağacın dallarını silkelemiş, sarsmış. Yuva da kuşlar da yere düşmüşler. Kuşlar korkuyla uyanmışlar. Anne kuş hemen uçup bir çam ağacına, baba da başka bir çam ağacına konmuş. Şimdi yavru kuş ne yapacak? O da çok güzel uçabiliyormuş artık!

### II

#### EVLİLİK YILDÖNÜMÜ ÖYKÜSÜ

**(Eğer çocuk ana babanın odasında bir şok geçirmişse, bunun belirlenmesi için ana baba beraberliğinin ve mutluluğunun kışkırtılması)**

Bir anne ile babanın evlenmelerinin yıldönümü idi. Onlar birbirlerini çok seviyorlardı ve o gün için pek güzel bir eğlence hazırlamışlardı. Bu güzel eğlencenin tam orta yerinde, çocuk kalkıp bahçeye çıkıyor? Neden acaba?

### III

#### KUZU ÖYKÜSÜ

**(Sütten kesilme ve kardeşlik komplekslerinin belirlenmesi için)**

Bir çayırda, bir anne koyunla bir küçük kuzu yaşıyorlardı. Küçük kuzu bütün gün annesinin yanında sıçrayıp duruyordu. Her gece annesi ona çok sevdiği sıcak süt veriyordu. Aynı zamanda kuzu ot da yemeğe başlamıştı. Bir gün anne koyuna minicik bir kuzu getirdiler. Gelen kuzu çok acıkmıştı. Anne koyundan süt istiyordu. Fakat anne koyunun ikisine de yetecek kadar sütü yoktu. Büyük kuzuya dedi ki: «İkiniz için de taze sütüm yok! Sen artık taze ot yiyeceksin!» Büyük kuzu ne yapsın?

(Yalnız sütten kesilme kompleksini görmek için küçük kuzunun gelişini ortadan kaldıracaktır. O zaman «Koyunun artık sütü yoktur ve kuzusunun artık ot yemeğe başlaması icap ediyor.» demek gerekecektir.

#### IV CENAZE ÖYKÜSÜ

**(Saldırganlık, ölüm istemi, suçluluk, kendini cezalandırma duygusunu meydana çıkartmak için)**

Köyün yolundan bir cenaze geçiyor. Herkes soruyor. «— Kim ölmüş?» Cevap veriyorlar «Şu evde oturan ailelerden biri.» Kimdir bu ölen?  
Ölümü bilmeyen çocuklara hikâye şöyle anlatılır.  
Aileden biri yola çıkmış ve bir daha gelmemek üzere uzağa, çok uzağa gitmiş. Acaba bu kimdir?

#### V KORKU ÖYKÜSÜ

**(Bunalım ve kendini suçlamayı belirlemek için)**

Bir çocuk usulca şöyle dedi: Ah ne kadar korktum! Acaba o neden korkmuştur?

#### VI FİL ÖYKÜSÜ

**(Hadımlık Kompleksi için)**

Bir çocuğun çok sevdiği küçük bir fili varmış. Fil uzunca hortumu ile pek güzelmiş. Bir gün gezmeden dönüştü odasına girince, çocuk fili pek değişmiş bulmuş. Değişmiş olan nedir ve niçin değişmiştir?

#### VII

#### YAPILMIŞ EŞYA ÖYKÜSÜ

**(Anal kompleksi, mal canlılığı ve inatçılığı belirlemek için)**

Bir çocuk topraktan birçok şeyler imal etmede başarılı olmuş. (Bir kule vs.) Bunları çok seviyormuş. Annesi bunları kendisine vermesini isterse ne yapacaktır. Verecek midir?

#### VIII

#### ANNE VE BABA İLE GEZİNTİ ÖYKÜSÜ

**(Oedipus ve Elektra komplekslerini belirlemek için)**

Bir kız çocuk (veya annesi ile erkek çocuk) babası ile ormanda baş başa çok güzel bir gezinti yapmışlar. Bu gezintiden ikisi de çok hoşlanmışlar. Eve girdikleri zaman anne (baba)'nın yüzünün her zamanki gibi olmadığını görmüşler. Niçin?

#### IX

#### HABER ÖYKÜSÜ

**(İstek ve korkularını anlamak için)**

Bir çocuk okuldan (gezmeden) dönmüştü. Annesi ona dedi ki: Derslerine hemen başlama, sana verilecek bir haberim var!» Annesi acaba ona ne söyleyecek?

#### X

#### FENA RÜYA ÖYKÜSÜ

**(Önceki öyküleri kontrol için)**

Bir çocuk sabahleyin çok yorgun uyandı ve dedi ki: «Ah öyle fena bir rüya gördüm ki!» Acaba ne görmüştü?

#### Luisa Düss'ün Belirlediği Normal ve Anormal Yanıtların Nitelikleri

Genellikle her öykü için alınan normal yanıtlar:

- a) Kuş yuvasına yakın bir dala uçar.
- b) Annesinin yanına kaçar.
- c) Babasının yanına uçar. Çünkü o daha kuvvetlidir.
- d) Yerde kalır ve ebeveyni onu buluncaya kadar bağırır.
2. a) Ebeveyni için çiçek toplayacak.
- b) Konuşulanlar onu ilgilendirmiyor.
- c) Eğlenecek (En sık rastlanan yanıt türü)
- d) Okulda kötü bir not almıştır, bahçenin dibine gidip derdini düşünecek.

3. a) Ot yiyecek  
b) Başka bir koyundan süt arayacak  
c) Biraz kızmıştır ama yine ot yiyecek.
4. a) Yakın geçmişte ölmüş aile bireylerinden biri.  
b) Bu yaşlı bir kişidir. (Büyükanne, Büyükbaba)  
c) Uzun süredir çok hasta olan biri.  
d) Mademki bu kadar ilgi çekiyor, o halde köye yabancı ve önemli bir kişi.
5. a) Çocuk yeni bir oyuncak bulmuştur; artık fil ilgisini çekmiyor.  
b) Değişen fil değildir, çocuk büyümüştür; artık oynamasını sevmiyor  
c) Değişmemiştir.  
d) Derisini değiştirmişlerdir.  
e) Çocuk yokken, hizmetçi filin üstüne bir bardak su dökmüştür.
- f) 6. a) Annesine verecektir.  
b) Onunla oynayacaktır. Annesi isterse verecektir.  
c) Herkese gösterecektir.
7. a) Çünkü annesi ona gözlerini açtı.  
b) Dayak yemekten  
c) Okulda kötü not almak korkusu  
d) Bir hayvandan korkmak  
e) Savaştan korkmak  
f) Ana babadan birisinin ölümünden korkmak.  
g) Servetini kaybetmekten korkmak.
8. a) Anne (baba) memnundur.  
b) Anne (Baba) çok çalışmış, yüzü yorgundur.  
c) Anne güzel yemek hazırlamıştır.  
d) Gezintiden çok geç dönmüşlerdir. Baba (anne) daha önce gelmiştir.  
e) Baba (anne) onlar yokken kötü bir haber almıştır.
9. a) Anne ona bir öykü anlatmak istiyor.  
b) İyi bir yemek ve ziyafet vardı.  
c) İyi bir haber almıştır.  
d) Anne onun hayatı ve çalışması hakkında öğüt vermek amacındadır.
10. a) Bilmiyorum çünkü hiç düş görmem.  
b) Savaş görürüm.  
c) Onu yiyen bir hayvan görmüş.

#### TESTİN UYGULANIŞI

Testin uygulanacağı deneğe ilk olarak şu talimat verilir:

«— Şimdi sana yarım kalmış bir öykü anlatacağım. Arkasını sen tamamlayacaksın. Aklına ne gelirse onu söyle! «Öyküler olduğu gibi hiç bir katkıda bulunulmaksızın anlatılır. Belirsiz veya anlamlı görülen noktalar olursa amaçtan ayrılmamak koşuluyla, çocuğun düşüncesine yön verecek sorular sorulur. «— Niçin öyle yapmış, neden öyle olmuş?» gibi.

Öyküleri anlatırken çocuğun ilgisini çekmek için, daha çekicilik kazandırmaktan kaçınılmalı, dramatisasyonlar yapılmamalıdır. Bu gibi ilaveler deneğin dikkatini başka noktalara çeker ve amaçtan uzaklaşılmasına neden olur. Sözelimi:

Kuzu öyküsünde ilgiyi artırmak için, çocuğa küçük kuzunun açlıktan ölmek üzere olduğu söylenilmişse, çocuk «— Gider et yer» demek zorunda kalır. Çünkü çocukta, kardeşlik kompleksinin yanı sıra iyilik yapma istemi de vardır. Eğer küçük çocuk yeni gelen kardeşine çok şiddetli bir düşmanlık duyuyorsa ve ebeveynine aşırı bağlıysa, durum daha da tehlikelidir. Bu durumda çocuk kendi doğal davranışını gösteremeyecektir. Kendi kişisel istemiyle, yeni gelene yardım fikri arasında bir bocalama olacaktır. Bu ruhi mücadele genellikle bunalım yaratır.

Aslında böyle telkin yapabilecek eklerin hiç bir gereği yoktur. Öyküler çocuğun ilgisini yeteri derece de çekecek şekilde, onun zevkini ve ilgisini, sembollere olan eğilimini göz önüne alarak

hazırlanılmıştır. Üç yaşındaki bir denek bile talimatı ve öyküyü kolayca anlar.

Eğer bir denek, öykülerden birine yanıt vermek istemiyorsa, bu da yeteri derecede anlamlıdır. O taktirde hikâyenin denekte gizli bir çatışmaya karşılık olduğu sonucu çıkar. Diğer bazı deneklerde ise, öyküler büyük ilgi uyandırır.

Çocuk son derece mutludur. Testin hiç bitmemesini ister. Bu da deneğin hiç yanıt vermek istememesi kadar manidardır. Hikâyenin çocukta ruhi bir boşalma meydana getirdiğini ve onun tatmin ettiğini gösterir.

Çocuğun verdiği ilk yanıtta, çatışma çoğu kez sıkışmış bir halde bulunur. Fakat bazen denekte bir kaç kompleks birden bulunabilir. Hataya düşmemek için yorumların büyük bir titizlikle yürütülmesi gerekir. Hatta çatışma bütün hikâyelere yayılmış olabilir. Bu nedenle yanıtların çoğunda aynı çatışmanın izlerine rastlamak olasıdır. Yargıya varırken, yanıtların tümünü göz önünde tutmak gereklidir.

Uyumların da bozukluklar bulunan deneklerin yanıtları çok çeşitlidir. Çocukların cevaplarında şu özelliklere rastlarsak, onlarda bir kompleksin varlığını düşünebiliriz.

1. Beklenmedik ani yanıtlar.
2. Bir öyküdeki kompleksin tekrar tekrar görülmesi.
3. Kulağa eğilip fısıldamak.
4. Hikâyelerden birisine cevap vermeği reddetmek.
5. Uzun zaman susmak ve cevap vermemekte ısrar etmek.
6. Deneğin teste yeniden başlamaya karşı arzu göstermesi.

İntibaklarında bozukluklar bulunan deneğin her masal için verdiği cevaplarda genellikle belirli bir kişisel görüş açısı içinde olduğu görülür. Onun dışına kolay kolay çıkamaz.

Normal deneklerden, özellikle iyi uyum göstermiş, kültürlü olanlar, her öykü için çeşitli ve farklı yanıtlar verirler. Bu, deneğin bilinçaltının bağımsızlığının bir kanıtıdır.

Kompleksli deneklerin, özellikle fena rüya ve korku öykülerine verdiği yanıtlar tipiktir. Bu cevaplar, autopunition'u, ölüm fikrini, bir istemin gerçekleşmesini kapsar. Eğer bir çocuğa kurt korkusuna dair sorular sorulacak olsa, olası bir yanıt şöyle olacaktır: «Beni yiyecek, çünkü kurt bütün çocukları yer.» Ancak denekteki kurt korkusu, mevcut suçluluk kompleksinin sonucu ise, alacağımız yanıt şöyle olur: «O çocuğu yiyecek çünkü o fena bir çocuktur.»

Bilinçaltında niçin bu tür korkuların yer aldığı sorulabilir. Bunun, baba korkusunun sembolize edilmesi veya kişisel yaşamdaki suçluluk duygularının bir tortusu olması muhtemeldir.

Normalin dışındaki korku yanıtları genellikle şöyledir:

- Buruşturulmuş bir yüz görüyor.
- Bir kurt tarafından yenilmekten korkuyor.
- Onu kovalayan bir adamdan korkuyor, vs.

Bunlar, çocuğu itaate alıştırmak amacıyla çevresindekilerin uyandırdıkları korkuların; öğretmenler ve ana babaların, çocuğa sokakta rastlayacakları kişilere kanmamaları için verdikleri gözdağlarının görüntüleridir.

Zihni geriliği olan deneklerin davranış biçimleri ise tümüyle başkadır. Kendilerini öyküdeki kahramanın yerine koymakta güçlük çekerler. Somut gerçek onları sembolden daha çok ilgilendirir. Korku öyküsüne yanıt vermeleri genellikle pek mümkün olmaz.

Alınan sonuçlar bakımından bu test psikanalistler tarafından formülleşmiş olan semboller yasasını güçlendirmektedir. Özellikle çocuklardaki komplekslerin tanımında psikanalistlere büyük yardımlar sağlamıştır.

Aşağıda Luisa Düss'ün yapmış olduğu uygulamalardan birini örnek olarak veriyoruz.

### **LUİSA DÜSS'ÜN BİR UYGULAMASI**

Denek yedi yaşında bir erkek çocuk olup ailenin tek evladıdır. Gösterdiği klinik tablo: Karabasanlar, bunalık, değişken karakter ve aşırı duyarlılık, «Y» harfi deneğin verdiği yanıtı; «P» harfi, psikologu simgelemektedir.

Kuş — Y: Yerde kalacak

- P : «Biliyorsun ki kuş biraz uçmasını biliyor.»
- Y: Eğer uçmayı deneyecek olursa düşecek ve ölecektir.
- Fil — Y: Birdenbire zayıfladı, hava çok soğuk, ölecek.
- Korku — Y: Onu öldürmek isteyen bir hırsızdan korkuyor.
- P: Hırsız niçin çocuğu öldürmek istiyor?
- Y: Çünkü çocuk ona fena şeyler söylemiş ve ona taş atmıştır. Çünkü o hırsızları sevmiyor.
- P: Hırsız ne yaptığı için çocuk ona taş atıyor?
- Y: Çünkü hırsız onun bıçağını almak istiyordu.
- P: Bu çocuk neden korkuyor?
- Y .- Korkuyor, çünkü düşmüştür ve bacağını kırmıştır.
- P: Nasıl?
- Y: Çünkü annesine çiçek toplamak için dağa çıkmıştı. Ayağının altındaki taş kaydı ve düştü.
- Anne ile Gezinti C. : Babanın yüzü değişti. Çünkü hastadır. Soğuk aldı. Evet, çok hastadır. Anne buna çok üzüldü.
- T. : Baba ara sıra hastalanıyor mu?
- C. : Babam hiç hasta olmaz.

NOT: Yukarıda yalnızca içeriği anlamlı olan konuşmalar yansıtılmıştır.

#### YORUMLAMA

Bu çocuk çok hassastır. Çevresindeki insanlara boyun eğerek kolaylıkla değişir. Öğretmenlerinden birisine çok kuvvetli bağlılığı vardır. Onunla birlikte olduğu zaman sevimlidir. Teneffüslerde öğretmenin merdivenini süpürmekten son derece mutludur. Bundan gurur duymaktadır. Diğer kişiler arasında dayanılmaz derecede itirazcı, itaatsiz ve tembel bir çocuk olmaktadır. Zeki bir çocuk olmasına rağmen, okulda özellikle matematik dersinden iyi not almakta güçlük çekmektedir. Geceleri çoğunlukla karabasanlarla geçmektedir. Yanıtları kastrasyon kompleksine bağlı bir Oedipus Kompleksi göstermektedir.

Çocukların sembollere eğilimi olduğunu söylemiştik. Burada Oedipus Kompleksine sembol olarak, dağı ve annesi için topladığı çiçekleri görüyoruz. Kendisi ise, babayı temsil etmektedir. Kastrasyon Kompleksi için ise filin hortumunu değil, fakat filin zayıflamasını ve ölümünü, keza, bıçağını almak ve kendisini öldürmek isteyen fena adamı ele alıyor.

Denek kuş hikâyesinde ise: «**Uçmayı deneyecek olursa ölür!**» diyor. Bu konuşmalar esnasında çocuk devamlı olarak korkudan bahsetmektedir. Nihayet çok korktuğunu ve geceleri korkunç düşler gördüğünü itiraf ediyor. Testin sonunda, başlangıçta görülen gerginliğin kaybolduğu, çocuğun duymakta olduğu suçluluk hislerini boşaltarak rahatladığı açıkça gözleniyor.

---